

Procés participatiu del Pla d'Arxius i Gestió Documental de Catalunya

Taula territorial de Granollers (13.03.2019)

Assistents

Taula territorial realitzada el 13 de març de 2019 a l' Arxiu Comarcal del Vallès Oriental amb els assistents següents:

	Cognoms, Nom	Adscripció
1	Eudald Prat	Enginyer, estudiant ESAGED
2	Alexis Serrano	Arxiu Comarcal del Maresme
3	Francesc Sánchez	Arxiu Nacional de Catalunya
4	Gemma Carretero	Arxiu Municipal de Torelló
5	Empar Costa	Arxiu Municipal de Manlleu
6	Angelina Verdaguer	Arxiu Comarcal d'Osona
7	Alba Cànovas	Arxiu Municipal d'Abrera
8	Maria Rosa Boada	Ajuntament de Mollet
9	Dolors González	Arxiu Municipal de Mollet
10	Nicolau Guanyabens	Arxiu Municipal de Montornès del Vallès
11	Núria Matute	Arxiu Municipal de la Garriga
12	Marina Muro	Arxiu Municipal de Granollers
13	Cristina Bosch	Arxiu Municipal de Sant Pol de Mar
14	Xavier Pérez	Arxiu Comarcal Vallès Oriental
15	Núria Carreras	Arxiu Judicial de Barcelona Comarques
16	Almudena Gutiérrez	Servei Arxius Departament de Justícia
17	Maria García	Arxiu Jutjats de Terrassa
18	Roser Aguilar	Arxiu Jutjats de Sabadell i Mollet
19	Angela Costa	Servei Arxius Departament de Justícia
20	Ariadna Selva	Arxiu Nacional de Catalunya
21	Josep Vives	Arxiu Comarcal del Ripollès
22	Jordi Torné	Arxiu Comarcal del Solsonès
23	Rafael Ginebra	Arxiver itinerant Diputació de Barcelona / Arxiu Episcopal Vic
24	Albert Burguès	Arxiu Jutjats d'Arenys de Mar
25	Montserrat Clavell	Arxiu Municipal de Mataró
26	Anna Rocafiguera	Arxivera itinerant Diputació de Barcelona
27	Joana Serrano	Arxiu Municipal de Canet de Mar
28	Francina Ontiveros	Arxiu Municipal de Mataró
29	Esther Sánchez	Arxiu Municipal de Caldes de Montbui
30	Jordi Domingo	Arxiu Nacional de Catalunya
31	Carmina Corominas	Becària / treballadora empresa privada
32	Francesc Balada	Arxiu Nacional de Catalunya
33	Alicia Pozo	Arxiu Municipal de Pareds del Vallès
34	Enric Cobo	Direcció General del Patrimoni Cultural
35	Josep Fernández Trabal	Arxiu Nacional de Catalunya

Antecedents

El govern de la Generalitat de Catalunya, en la reunió d'11 de desembre de 2018, va aprovar el Pla d'Arxius i Gestió Documental de Catalunya com un projecte transversal i participatiu a desenvolupar els anys 2019 i 2020.

La primera fase del Pla és la realització d'un procés participatiu obert a les administracions públiques, responsables i professionals dels arxius i la gestió documental, institucions privades, empreses i associacions per a realitzar entre tots la diagnosi del Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC).

La Direcció General del Patrimoni Cultural ha convocat vuit taules de debat en tot el territori. Amb aquesta trobada presencial iniciem el procés de participació, que continuarà després amb la convocatòria de taules d'experts per a reflexionar sobre els temes que hagin sorgit en el debat.

El debat en taules territorials s'organitza en dues parts. En una **primera part** els assistents expliquen què pensen de la situació del seu lloc de treball i sobre el centre, servei, institució o empresa on treballen, així com del sector de l'arxivística i la gestió documental en una visió més global. En una **segona part** es reflexiona sobre sis àmbits de debat.

Resum del debat general de la primera part

- La majoria d'estudiants de la ESAGED provenen d'estudis de lletres i humanitats, però la professió és polivalent i no està prou reconeguda. Preocupa la visibilitat dels arxius i la seva poca presència en xarxes socials. És important insistir en les activitats pedagògiques i no limitar-se a l'aspecte patrimonial i històric dels arxius.
- Millorar la cooperació i sinergies entre institucions i empresa privada. Així mateix, el Pla Nacional de Fotografia és una oportunitat, tot i que va començar amb molta força ara sembla encallat. Hi ha preocupació pel sistema de contractació i externalització de tasques, que tal i com està no ens beneficia. Els ingressos de fons privats també preocupa, no està clar què s'ha d'ingressar i per part de quin centre.
- Manca comunicació, cooperació i treball en xarxa. No sabem treballar en comú. Tampoc s'afavoreix l'aprofitament de recursos entre diferents administracions, cosa que es nota especialment en arxius petits. La xarxa d'arxius locals de la Diputació de Barcelona és un exemple de cooperació, encara que manca ajut de la Generalitat en aquesta aspecte. El repte de l'administració electrònica ha donat visibilitat als arxius a l'interior de les administracions.
- L'arxiver es troba sol davant el repte de l'administració electrònica. Sembla que tothom vagi per la seva banda i manca més coordinació i visió conjunta. Per exemple, en relació al quadre de classificació, no tothom s'hi ha adherit. Finalment, cal fer més visible la figura de l'arxiver com a gestor de documentació. La societat i l'administració no tenen una visió clara de la feina dels arxivers i la funció de l'arxiu.
- Es valora l'obertura de l'arxiu comarcal a la ciutadania com a servei públic.
- Preocupa la gestió documental i l'administració electrònica. Es voldria més treball en comú i millorar la col·laboració entre administracions.
- Els arxius tenen importància en temes de recerca, que permeten posar en valor el patrimoni local
- Cal estructurar millor les polítiques de captació de fons i col·leccions

- El principal repte i oportunitat és l'administració electrònica. Així, la gestió de les dades és una oportunitat en la societat del coneixement en la què els arxivers poden jugar un paper important. D'altra banda, preocupen les diferents velocitats entre arxius i entre aquests i la societat. No es parla el mateix llenguatge. Existeix la necessitat de potenciar el treball en xarxa i la cooperació per millorar la resposta que s'ha de donar a la societat.
- Hi ha percepció de col·lapse a l'arxiu degut a totes les tasques a realitzar: ingressos, administració electrònica, patrimoni cultural, etc. S'ha prioritzat recuperació de la memòria històrica. La percepció particular és que hi ha una bona experiència amb la xarxa de la Diputació de Barcelona i poc ajut de la Generalitat
- Hi ha manca de perfils professionals així com la definició de les tasques dels arxivers. Tanmateix, hi ha manca de recursos i personal.
- L'administració electrònica és el futur tot i que és una de les grans preocupacions, ja que els arxivers que venen de la part patrimonial tenen dificultat per adaptar-se. La funció dels arxius comarcals en el territori és la de donar suport als ajuntaments petits, estudiosos comarcals, etc., en definitiva coordinar-se amb les entitats locals.
- Hi ha molta documentació en paper que encara s'ha de gestionar, així, s'han de gestionar les 'bosses' de documents en paper que molts departaments mantenen externalitzats i fora del sistema. En general hi ha manca de recursos i molta contractació precària que produeix una elevada rotació de personal. Determinats arxius, com els judicials, pateixen importants problemes per manca d'infraestructures.
- En el cas dels arxius judicials, hi ha instal·lacions precàries i poc personal pel volum de feina a realitzar. La documentació que tracta als arxius judicials pertany a una altra administració (Administració de Justícia) i això provoca procediments més feixucs. Així mateix, els arxivers tenen dificultat per poder treballar amb els informàtics i no intervenen en la gestió documental. Això impedeix que els vegin d'utilitat. Finalment, els arxius de justícia suporten una gran quantitat de préstecs i devolucions en el dia a dia i han de treballar amb personal d'empreses externes mal remunerat.
- Els arxivers tenen un dèficit de formació en els temes relacionat amb l'administració electrònica. Actualment l'administració electrònica és igual al món en paper fins que hi hagi *datacenters*. D'altra banda, manca treball en xarxa i compartir recursos. També es considera que s'ha posat ordre a la gestió documental amb molts anys de retard. En relació a l'adscripció, els arxius no haurien de dependre de Cultura, sinó d'un ens més transversal, com succeeix amb les secretaries en el cas dels ajuntaments.
- Els arxius comarcals tenen dèficit de personal per poder desplegar les seves funcions. El creixement dels fons no han anat acompanyats d'augment de tècnics. D'altra banda, s'ha patit un excés de burocratització que els frena a l'hora desenvolupar les tasques i incorporar-ne de noves.
- El principal repte és l'administració electrònica. En aquest camp la Diputació de Barcelona és l'únic referent per molts arxius petits. Es considera que l'única forma de sobreviure és el treball en xarxa.
- Hi ha diferents velocitats entre els diferents tipus d'arxius. Els arxius judicials han anat assumint cada cop més fons i competències, fet que hagi ocasionat que amb les eines que tenen a vegades no puguin fer inventari. D'altra banda, no tenen mitjans per assumir la documentació electrònica.

- El sistema no ha de dependre de les relacions personals i la col·laboració no ha de dependre dels responsables dels arxius i dels polítics. D'altra banda, es considera que els Arxius Comarcals s'haurien d'ocupar de la part històrica. Així mateix, el sistema no dona plena cobertura als ajuntaments.
- La professió s'està especialitzant i sembla que hi haurà una divisió entre l'administració electrònica i els arxius històrics. Potser s'hauria de plantejar la possibilitat de tenir diferents perfils professional. Així mateix, cal diferenciar les categories professionals. Finalment, s'ha assumit la gestió electrònica sense tenir recursos i sense definir els programaris.
- L'aparició de l'administració electrònica ha fet que es centressin molt en aquesta tasca i que en deixessin altres. A nivell de gestió sembla clar que s'ha de fer, però no així a nivell de programaris i eines pràctiques, atès que existeix diversitat segons els ajuntaments.
- La situació actual és de col·lapse. El gran repte és l'administració electrònica. El quadre de classificació és de gran ajuda.
- El principal problema és la manca personal i el gran repte és l'administració electrònica.
- Els arxivers es troben sols i hi ha manca coordinació entre els diferents arxius i administracions. L'administració electrònica ha donat als arxius una visibilitat que no tenien, però tot i la importància no s'ha d'oblidar la part de l'arxiu històric. Així mateix, els arxius van a diferents velocitats i manca difusió sobre la feina que fan els arxivers.
- Els arxius tenen la necessitat de contractar personal especialitzat en informàtica i la seva incorporació és positiva, però s'està originant una dependència d'empreses externes en aquest aspecte.
- Manca personal i una part està en condicions precàries.
- Els arxius no són prioritats dels ajuntaments. Hi ha manca de personal i actualment els arxivers han de cobrir massa funcions i potser això no és possible. Valora la tasca d'acompanyament de la Diputació de Barcelona i ho ha trobat a faltar per part de la Generalitat, tot i que el quadre de classificació és una eina excel·lent. En relació a la figura de l'arxiu comarcal no s'acaba de veure la seva funció en relació als arxius locals en algunes comarques. Finalment, la situació de la imatge i la fotografia es preocupant a molts municipis.

Resum dels diferents àmbits

A. El Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC)

Objecte: Revisió del Sistema d'Arxius de Catalunya (2001-2018): realitats, limitacions, propostes de millora i canvi.

Manca un organisme de coordinació de SAC, sobretot després de desaparèixer la SGA. L'estructura actual no té prou personal a la capçalera. Actualment, els arxius, on poden transmetre i a través de quin canal els problemes que tenen?. On està el lideratge?. Com a conclusió, el personal dels arxius està molt motivat i implicat i en contrast no es visualitza bé la capçalera del sistema.

En relació a l'adscripció dels arxius, es considera que no té sentit sortir del Departament de Cultura si no hi ha un augment de recursos. Altres opinions indiquen que canviar d'adscripció té avantatges, com ara augmentar la visibilitat dels arxius i posar en valor l'administració digital. Tot i això, per canviar de departament el primer que s'hauria de fer és definir

clarament quines són les funcions dels arxiviers, ja que estar a un departament o un altre és important. Així, **independentment de discutir l'adscripció, la clau està en disposar d'un augment de recursos.**

En relació als **arxius comarcals**, quin paper tenen i han de tenir aquests en relació amb l'administració electrònica?. S'ha de repensar la relació dels arxius comarcals amb els municipis?. Cada comarca és diferent i les funcions i tasques dels arxius comarcals han de ser diferents en funció del territori. En relació a la necessitat que els municipis assumeixin les seves responsabilitats en el tema dels arxius, s'indica que la Generalitat, que té les funcions d'inspecció i sanció, mai les ha exercit.

Els arxius comarcals tenen les seves pròpies funcions independents dels municipis, com ara conservar els registres notariaus, els expedients del jutjats de primera instància, la documentació dels consells comarcals, etc., i no s'ha de perdre de vista aquest fet que és independent de la seva relació amb l'administració local. Per tant, els municipis haurien de gestionar tota la informació que generen a partir d'un volum determinat i dotar els seus arxius de les eines que siguin necessàries.

L'iArxiu s'ha transformat de facto en l'Arxiu Nacional de Catalunya en tot allò relacionat amb la part digital, ja que l'ANC com a institució ha de deixat de banda aquesta funció i no ha participat a ARESTA. En relació a l'iArxiu, s'ha de vetllar per com s'apliquen les polítiques de transparència en aquesta plataforma. Així, s'ha de definir quina funció té l'iArxiu i si serà permanent o no, cal definir fins on ha d'arribar i plantejar-lo a futur. En conclusió, **es considera crític el rol de l'iArxiu i les estratègies de preservació associades a l'administració electrònica.**

D'altra banda, manquen sistemes de coordinació i treball en xarxa entre arxius per optimitzar recursos i augmentar la visibilitat. Les Diputacions i la Generalitat a vegades es solapen i s'ha de pensar en quines són les funcions de cada actor per no duplicar competències. Actualment a Barcelona hi ha dues xarxes paral·leles, una vinculada a la Diputació i una altra als Arxius Comarcals, de forma que els ajuntaments es dirigeixen a on hi ha més recursos. Manca una **comunicació més fluida entre tots els actors del sistema.**

No hi ha consens sobre si s'hauria de separar la part de gestió electrònica de la part de gestió patrimonial i històrica, ja que, tot i que les tasques són diferents, diverses opinions consideren que els fons administratius passaran a ser històrics i s'ha de gestionar aquesta transició i no trencar la gestió documental.

B. Governança i funcionament dels arxius

Objecte: Revisar la gestió dels centres d'arxiu: context normatiu, equips, recursos, treball en xarxa. Realitats, reptes i propostes de futur.

El Pla d'Arxius ha de servir per **potenciar la col·laboració en xarxa**. Tanmateix, és necessari disposar d'un espai a on es pugui interactuar entre els diferents arxius, així com organitzar trobades amb periodicitat.

En relació a la gestió electrònica, pocs organismes han desenvolupat la seva pròpia eina de gestió i en general cadascú l'entén o organitza en funció de l'empresa que estigui realitzant el servei.

El futur de la professió passa per **l'especialització** (difícil en arxius petits) i per la **difusió en sistemes i cercadors**.

Hi ha clares mancances a nivell formatiu.

És necessari disposar de **cercadors únics** dins del sistema que englobin els diferents fons dels arxius per compartir recursos i fer difusió.

Qui pot ser director d'un arxiu?. Es considera que no ha de ser necessàriament un arxiver?. Caldria definir què és un arxiver i les tasques que ha de desenvolupar.

C. Gestió dels documents, de la informació i la transparència

Objecte: La gestió documental i l'accés als arxius en la preservació dels drets dels ciutadans en una societat oberta i democràtica.

En relació a aquest punt, **els arxiviers estan al mig de tres comissions de la mateixa Generalitat que no es parlen** entre elles. S'ha de tenir present que allò que dóna satisfacció i sentit a la feina dels arxiviers és donar accés malgrat els problemes legals. Actualment hi ha inseguretats perquè hi ha normatives contradictòries i una **manca de criteri uniforme**. S'ha de tenir present que actualment la majoria de consultes que venen associades a la llei de transparència són de dades i això implica un tipus d'informació i criteris diferents als que els arxiviers havien tingut fins ara.

Hi ha contradicció entre la llibertat d'informació i la protecció de dades. Es necessiten eines comunes, una "guia" que harmonitzi les dues lleis. L'harmonització és necessària per facilitar l'acció de l'arxiver. En aquesta línia es comenta que es podria proposar una **Llei General d'Accés**. Així, ja que manca la seguretat de saber que es pot mostrar, no únicament de del punt de vista de la protecció, sinó en general.

La Generalitat hauria de posar d'acord els diferents organismes que regulen l'accés i la transparència. També podria tenir sentit enfortir llaços amb el delegat de protecció de dades. Es considera que aquests objectius difícilment es podran realitzar des del Departament de Cultura.

Es demana que la Generalitat creï i posi a disposició del SAC un **servei únic d'assessorament jurídic en temes d'accés, transparència i protecció de dades**, que pugui donar resposta ràpida a preguntes i problemes concrets i resolgui dubtes. És molt important poder comptar amb criteris clars i aplicables.

També es planteja la problemàtica entorn de **l'anonimització de dades**, un treball "artesanal" que s'ha de realitzar en un context de creixent mecanització, i que recau sobre l'arxiver. No es té clar que hagi de ser responsabilitat seva.

La CNAATD donava informació sobre quines sèries podien ser accessibles però ara ja també existeix la CGAIP i per tant, s'ha complicat tot. La CGAIP ha tret resolucions inaplicables i fins i tot absurdes. Existeix la necessitat d'avançar en les **taules d'avaluació documental** (actualment en manquen moltes) i incloure la informació sobre l'accés en els **quadres de classificació**.

D. Memòria i patrimoni: els arxius en la societat digital

Objecte: El futur del patrimoni documental i dels arxius històrics davant dels canvis tecnològics i legals.

Tres mancances: **digitalització estandaritzada, bons cercadors i portal únic d'accés**.

Hi ha competència entre els diferents cercadors i no s'ha lligat amb ARESTA tota la informació online disponible. Així mateix, manca comunicació entre departaments d'una mateixa administració i entre les diferents administracions, fet que

dificulta posar en comú el patrimoni. Un exemple és que entre les diputacions i la Generalitat hi ha dos portals diferents que no estan interrelacionats. S'hauria de tendir a **tenir un cercador únic** i construir-lo pensant en el què vol l'usuari, que és l'accés immediat amb independència de quina és l'administració titular de l'arxiu i del document. S'hauria de tendir cap a **cerques tipus Google**.

Les xarxes socials han revolucionat les nostres estructures mentals i els arxius hem quedat antiquats. Així, molts usuaris no pretenen investigar, volen senzillament informació.

Cal repensar com tenim els arxius històrics. Els fons que no disposen d'imatge digital no són visibles a Internet i per tant no existeixen. Cal **pensar com es crea la informació per poder explotar-la**, ja que actualment un arxiu és un centre que dona informació i no el lloc on es va a buscar-la.

Es necessari revisar com estan els arxius històrics, a partir de la realitat que manquen temps i recursos per dedicar-los al patrimoni documental històric. De cara al futur, cal tenir en compte que mantenir l'autenticitat del document digital i/o digitalitzat requereix més despesa que el paper.

L'arxiu del futur ha d'alimentar el sistema de fonts d'informació, **definint les dades accessibles des del primer moment de la seva creació i donant suport als usuaris interns, no només externs.**

S'ha de pensar com s'obté valor del patrimoni històric. Els estàndards actuals de descripció donen resposta a aquesta qüestió?. **S'ha de digitalitzar tot?** Per a digitalitzar cal unes condicions i recursos de temps i diners i una tasca prèvia de descripció. Alguns fons potser no és convenient digitalitzar-los i amb una bona descripció és suficient. Determinats fons possiblement no requereixen digitalització perquè després preservar el document digital requereix més despesa que el paper. En contrapartida existeix també l'opinió contrària que el document no digitalitzat no existeix. En resum, és necessària fer una ponderació i seleccionar bé els documents a digitalitzar en funció dels seus valors, de les condicions d'accés i de la política del centre.

E. Arxius i entorn. Visibilitat i projecció dels arxius catalans

Objecte: Incrementar la comunicació dels arxius i enfortir els vincles amb la societat.

La visibilitat dels arxius comença per donar a conèixer l'equipament i s'ha de tenir en compte que la gran majoria de ciutadans no saben que poden anar als arxius.

En els arxius judicials, els usuaris que vénen és principalment perquè tenen un problema judicial, un contenciós amb l'administració o els interessa certificacions del registre civil.

L'ingrés de fons privats també genera vincle amb la societat. Els donadors fan un acte important i valoren els arxius on han cedit els documents. Els reportatges de televisió també han encaminat a alguns usuaris cap als arxius. Per tant, **la visibilitat i projecció dels arxius està vinculada al fons i la utilització d'aquests per diferents col·lectius.**

Així mateix, s'ha de tenir en compte el paper dels investigadors que fan recerca com a forma de posar en valor la documentació, de fer difusió de l'arxiu i com a porta d'entrada de fons privats.

S'han de plantejar companyes amb museus i biblioteques, així com tenir sinèrgies amb editorials.

Un altre activitat que s'hauria de realitzar és una **campanya institucional de publicitat i de màrqueting**. Finalment, manca l'organisme coordinador, un **lideratge que faci difusió a partir de línies prèviament acordades.**

S'hauria de buscar una solució de país per poder disposar d'un **portal únic d'accés als arxius**. Aquest portal, a banda de connectar amb els diferents programaris i repositoris, hauria de projectar els arxius catalans a l'exterior.

F. La indústria dels arxius i la gestió documental

Objecte: Incentivar l'activitat professional i empresarial dedicada a la gestió documental, la informació i la explotació de dades i la seva relació amb les administracions públiques.

Les empreses veuen com un valor afegir tenir personal coneixedor del món de l'arxivística i que provingui d'aquest entorn.

L'administració electrònica és important per donar visibilitat als arxivers davant de les empreses del sector.

Manca un sistema d'homologació d'empreses que custodiïn i/o gestionin documentació pública.

Les empreses paguen salaris baixos i es fomenta la precarietat.

S'haurien de poder estandarditzar els plecs i tenir visió a futur, ja que si s'equivoquen els plecs es condiona el futur. Per tant, existeix la necessitat d'homogeneïtzar els plecs de clàusules i renovar-los a partir de l'experiència.

CRÈDITS:

Document revisat per:

Josep Fernández Trabal,
Coordinador del Pla d'Arxius i
Gestió Documental de Catalunya